Onderwijsaffaire

Signalen

onderwijsuitvallers

©2021

Petra de Blok

Inhoud

Voorwoord 2

1. Leeftijd 3
2. Waar werden de signalen zichtbaar 3
3. Welke signalen waren dat? 4
    - Signalen over het opbouwen van spanning 5
    - Blokkeren of stagneren van motivatie om naar school te gaan. 6
    - Blokkeren of stagneren van motivatie in school. 6
    - Signalen rondom het vervoer van en naar school 7
    - Gedragsverandering op school 8
    - Gedragsverandering thuis 8
4. Was dit gedrag gedurende de dag anders? 9
5. Is er een oorzaak aan deze verandering vooraf gegaan? 10

Signalen die kinderen afgeven

Voorwoord

Kinderen geven diverse signalen af als ze niet lekker in hun vel zitten en problemen ervaren op school of in de thuisomgeving. Maar wanneer is dit zorgelijk en wanneer niet? Welke signalen gaven de kinderen die uitgevallen zijn op school aan en kunnen we achteraf zeggen wanneer deze signalen zijn begonnen? En kunnen we dan aan de hand van die signalen eerder ingrijpen zodat het kind minder risico loopt om definitief uit te vallen?

Dit was de aanleiding voor dit onderzoek. Als we deze eerste signalen goed in kaart brengen en de ouder, of de professional, deze signalen eerder herkent, kunnen we in een vroeger stadium aanpassingen in het onderwijs mogelijk maken zodat het kind minder schade oploopt en niet uitvalt of zelf thuiszitter wordt.

In dit onderzoek zijn vooral de antwoorden achter de cijfers belangrijk. Zien we daarin terugkerende factoren? Hebben de kinderen op meerdere momenten in hun schoolloopbaan aangegeven dat ze iets anders nodig hadden dan het huidige onderwijssysteem hun kan bieden? Kunnen we iets aan signalering en preventie doen om zo ieder kind een kansrijkere en ononderbroken onderwijsloopbaan te bieden?

De signalen kunnen worden samengevat in de volgende kerngroepen:

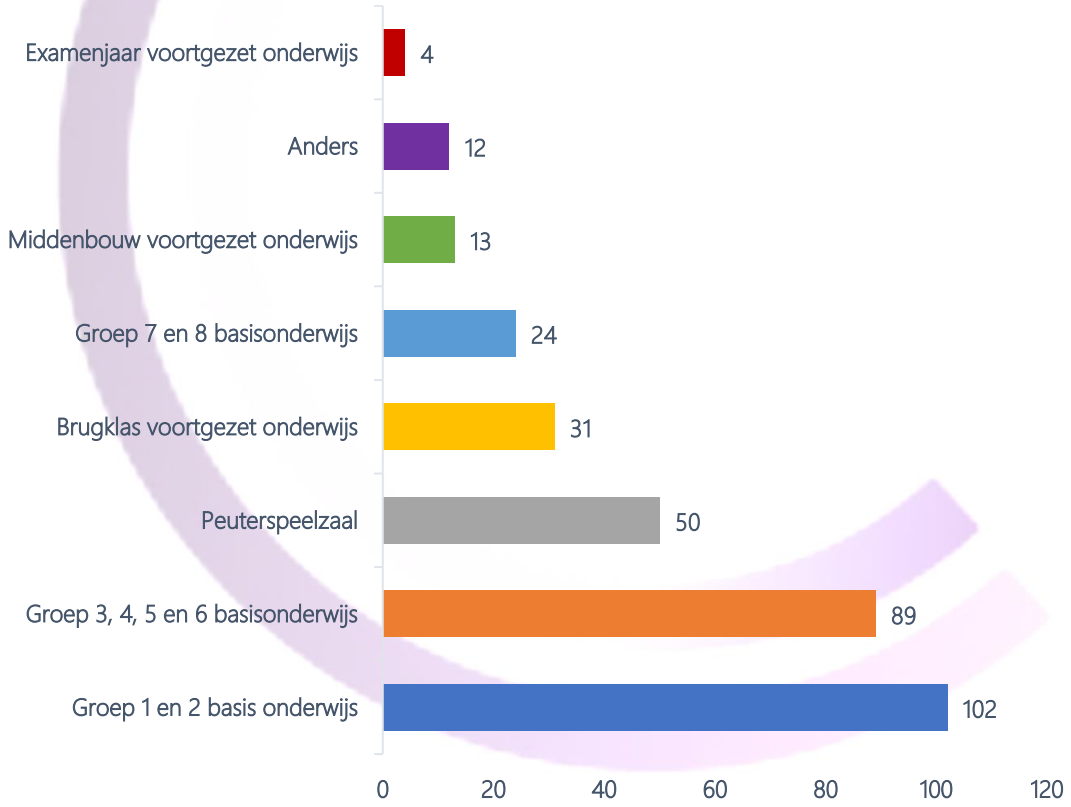
- Uw kind presteert niet naar verwachting op één of meerdere leergebieden (lezen, spellen, rekenen begrijpend lezen en taal);
- Er gaat iets niet goed met de sociale- of emotionele- of gedragsmatige ontwikkeling van uw kind en als ouder voelt u dat aan;
- De motivatie van uw kind om naar school te gaan wordt steeds minder;
- Thuis doen zich problemen voor: verminderde concentratie, uw kind sluit zich af van anderen, heeft faalangst en/of negatief zelfbeeld, heeft sociale conflicten of bijvoorbeeld gedragsproblemen;
- Uw kind heeft psychosomatische klachten, zoals regelmatig hoofdpijn, buikpijn of problemen met slapen;
- Uw kind wordt geplaagd op school of in de buurt;
- Twijfels over de ontwikkeling van de schoolloopbaan, richting het voortgezet onderwijs of beroepsonderwijs.

Maar hier is al een hoop aan vooraf gegaan zoals ons onderzoek laat zien. Aan ons onderzoek deden 253 ouders mee.

Petra de Blok
#TeamOnderwijsaffaire

1. Leeftijd

De eerst vraag ging over de leeftijd die het kind had toen het begon aan te geven dat het niet lekker liep op school.
Uit de 325 antwoorden van de 253 deelnemers, bleek al overduidelijk dat kinderen dus op meerdere momenten in hun leven en vaak al in eerste jaren op de basisschool signalen lieten zien dat het onderwijs niet aansloot bij wat zij nodig hadden. In 74%, bijna drie kwart van de ingevulde reacties, werd aangegeven dat het vanaf de peuterschoolleeftijd tot en met de middenbouw (groep 1, 2, 3, 4, 5 en 6) van de basisschool al misging. Uit de toelichting op dit antwoord (zie bijlage) kunnen we halen dat kinderen zelf met hoge verwachtingen naar de basisschool gaan 'hier ga ik leren lezen en schrijven'! Als dan het huidige gestandaardiseerde onderwijs daar niet bij aan sluit wordt de toon al gezet voor de verdere schoolcarrière. Ook vanaf het eerste dag op school, of dit nu de peuterspeelzaal of groep één is, moet het onderwijs aansluiten bij de belevingswereld en het leerniveau van het kind. De kwaliteit van onderwijzers en leerkrachten dient in elke klas hoog te zijn en er moet aandacht zijn voor voldoende uitdagend lesmateriaal en leermethodes. Vroegtijdige schooluitval moet voorkomen worden. Dat is volgens ons de belangrijkste stap in het voorkomen van nog meer onderwijsuitval en thuiszitters

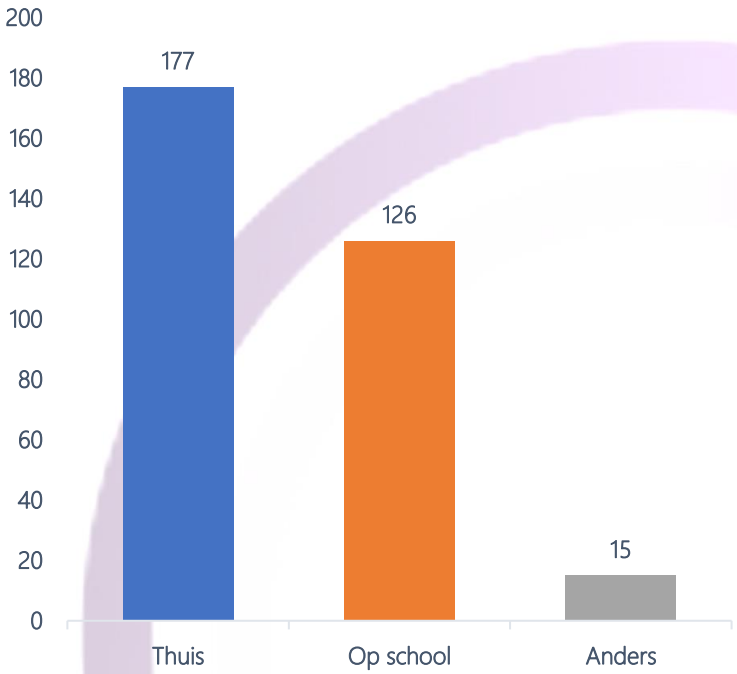

2. Waar werden de signalen zichtbaar

In deze vraag stond centraal waar het kind het signaal afgaf van de mismatch met het onderwijs, de school, de leerkracht oftewel het 'systeem'.

Ook op deze vraag kon er een toelichting gegeven worden (zie de bijlage). Hoewel cijfers altijd interessant en concreet zijn, geven de toelichtingen vaak het belangrijkste inzicht.

Verrassend was het dat ouders dan ook vooral benoemd hebben wat ze aan hun kind opmerkten. Uit het aantal reacties (323) blijkt dat een kwart van de reageerders aangegeven heeft dat het zowel op school als thuis zichtbaar was.

3. Welke signalen waren dat?

Kinderen en jongeren (pubers) staan steeds jonger onder hoge druk. Ze moeten taken op school in een rap tempo kunnen maken, aan 'leuke' projecten meedoen, en na schooltijd moet je ook nog aan allerlei sporten of activiteiten meedoen. Dit kan bij kinderen en jongeren (pubers) een hoop spanning en stress geven. Wanneer de stressvolle situatie te lang duurt of als meerdere stressmomenten elkaar te snel opvolgen, heeft het lichaam van het kind niet genoeg tijd om zich te herstellen. Er kunnen dan stress- en spanningsklachten ontstaan. Als stress te lang aanhoudt kan er zelfs een burn-out ontstaan. Het aantal kinderen en jongeren (pubers) met een burn-out neemt de laatste jaren steeds meer toe.[1]
Uit ons onderzoek blijkt dat de signalen voor een verhoogde kans op schooluitval en thuiszitten al zichtbaar zijn in de eerste jaren van het schoolbezoek (peuterspeelzaal, groep 1 en 2)
Door signalen zo vroeg mogelijk te herkennen kunnen de ouders en school eerder preventieve maatregelen nemen om zo (langdurig) schooluitval en thuiszitten te voorkomen. Bij een integrale benadering richten preventiemaatregelen zich zowel op het kind als de schoolomgeving.
Onze derde onderzoeksvraag gaat dan ook over; Welke signalen kun je (in een vroegtijdig stadium) herkennen?
Deze vraag hebben we opgesplitst in een aantal categorieën;

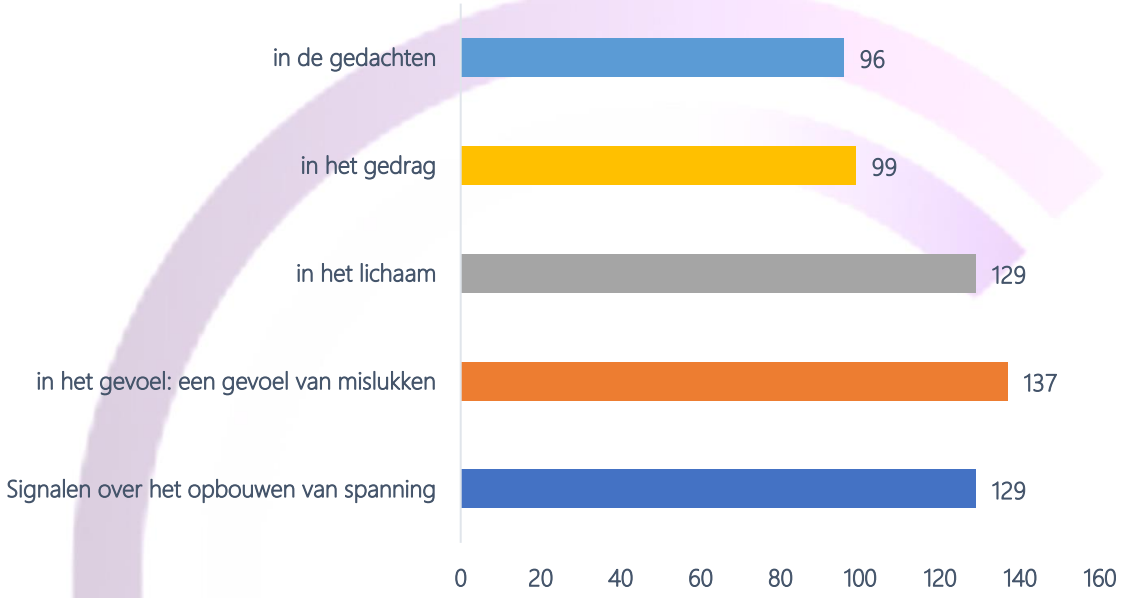
1. Signalen over het opbouwen van spanning
2. Blokkeren of stagneren van motivatie om naar school te gaan
3. Blokkeren of stagneren van motivatie in school.

[1] https://www.psyned.nl/burnout/burn-out-bij-jongeren/

4. Signalen rondom het vervoer van en naar school.
5. Gedragsverandering op school.
6. Gedragsverandering thuis.

Elk van deze onderdelen hebben we verwerkt in een grafiek.
Op deze vraag kon opnieuw een toelichting gegeven worden. Deze kunt u wederom vinden in de bijlage.

Signalen over het opbouwen van spanning

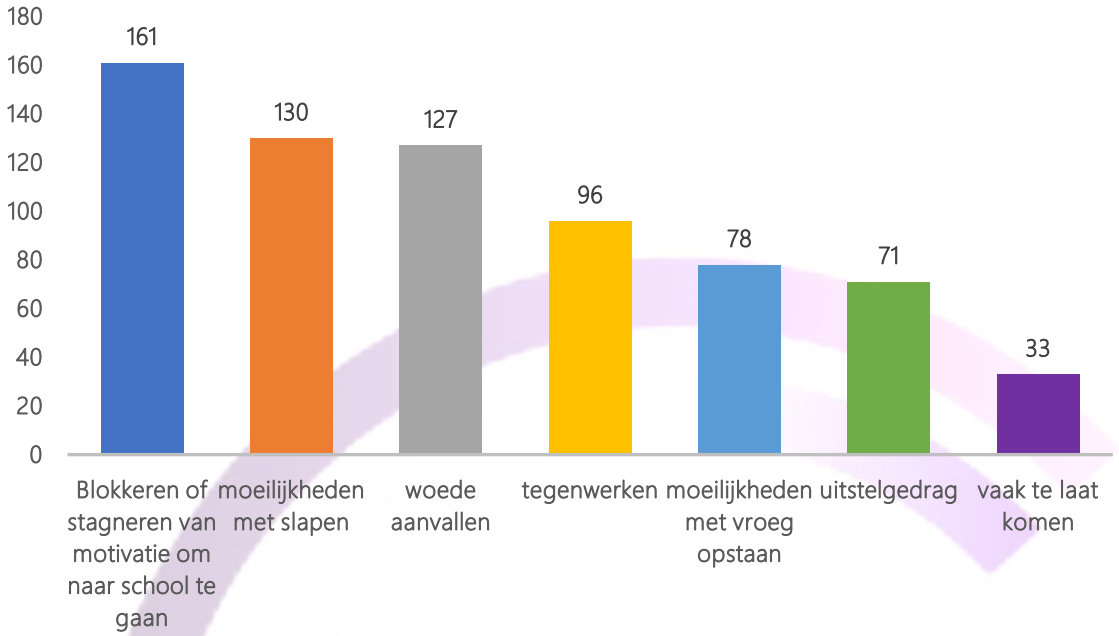

Signalen over het opbouwen van spanning kunnen we onderverdelen in 4 categorieën.

1. In het gevoel: een gevoel van mislukken, tekortschieten, onzeker zijn, somber voelen, te *opgewonden zijn*.
2. In het lichaam: hartkloppingen, buikpijn, rugpijn, schouderpijn, zweten, duizeligheid, onrust, hoofdpijn, moeheid, vermoeide of prikkende ogen het gedrag: heen en weer lopen, onhandig worden, prikkelbaar reageren, haasten, steeds dingen kwijtraken, niet meer kunnen stoppen.
3. In de gedachten: tollen van gedachten, piekeren, moeite met concentratie, dingen vergeten, jezelf bekritiseren, niet kunnen loskomen van gedachten, te gefocust zijn
4. In het gedrag: heen en weer lopen, onhandig worden, prikkelbaar reageren, haasten, steeds dingen kwijtraken, niet meer kunnen stoppen.

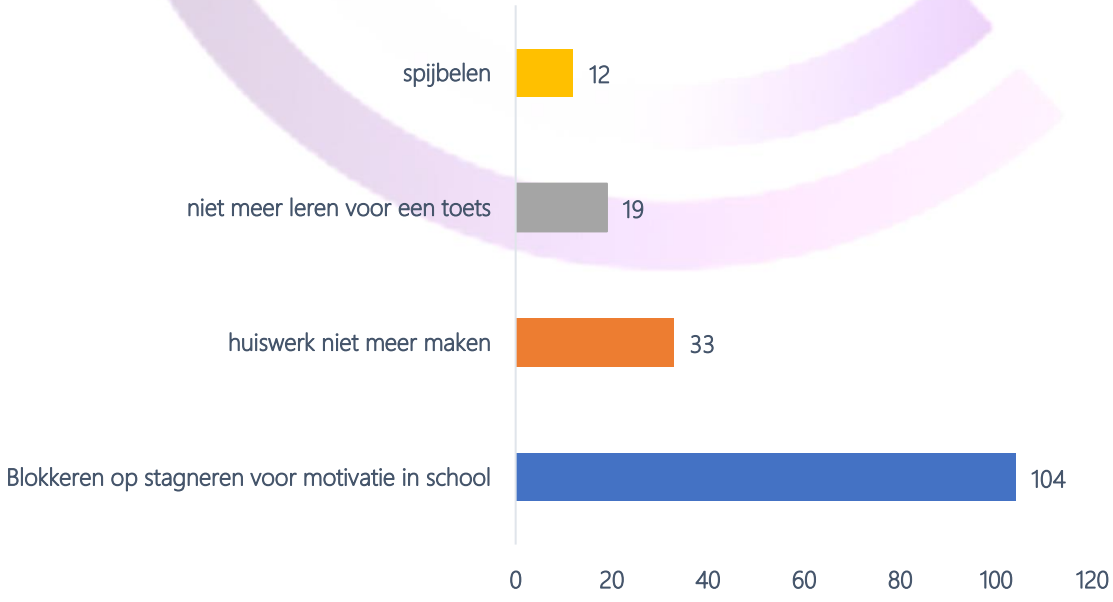

Blokkeren of stagneren van motivatie om naar school te gaan.

Er wordt nogal wat van je gevraagd op school. Je moet zelfstandig kunnen werken, huiswerk plannen en organiseren, veel nieuwe leerstof tot je nemen, omgaan met je emoties, aandacht, concentratie en dat allemaal ook nog het liefst met een gemotiveerde houding en een portie enthousiasme.
Ga er altijd vanuit dat kinderen een intrinsieke motivatie hebben om iets te beheersen omdat ze het echt interessant en leuk vinden.
Tegelijkertijd moeten kinderen erin geloven dat ze invloed hebben op wat ze moeten doen.
Ze moeten zich gewaardeerd voelen en het gevoel hebben dat ze erbij horen, ze moeten de stof beheersen, de lesstof moet afgestemd zijn op hun niveau en interesses (en er mag best ruimte zijn voor eigen inbreng) en er moet veel meer verbinding zijn met de docent.

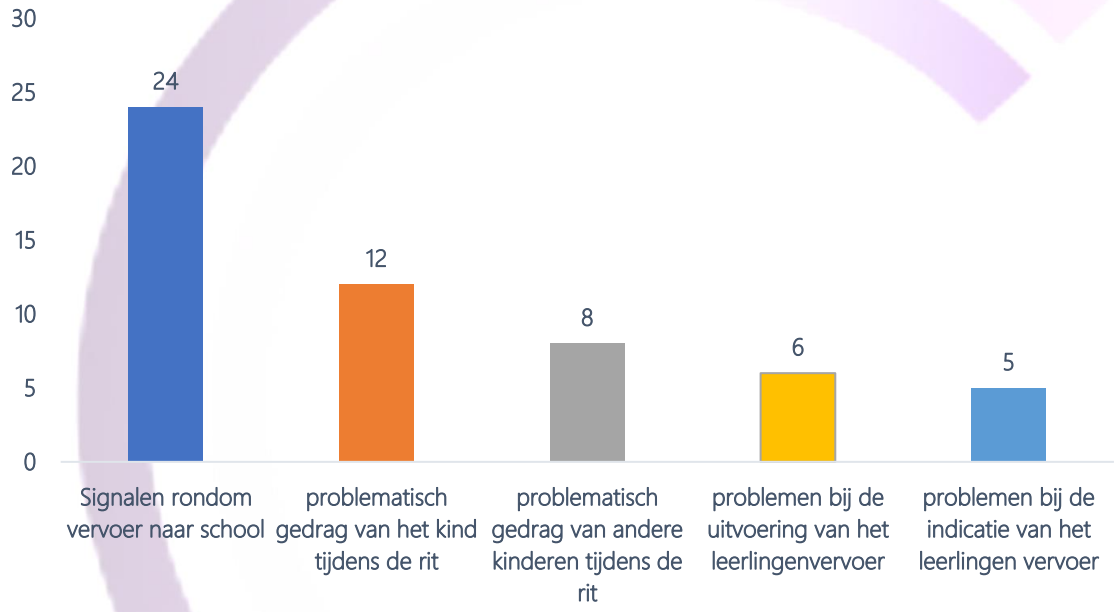
Blokkeren of stagneren van motivatie in school.

Een onderzoek van de VO-raad over motivatie in school[2] formuleert de volgende principes voor het bevorderen van intrinsieke motivatie:

1. Bied keuzevrijheid en geef daarbij voldoende structuur
2. Maak ruimte voor talenten en interesses
3. Zorg voor voldoende uitdaging
4. Laat voortgang zien en geef feedback op het proces
5. Toon waardering
6. Investeer in goede relaties

Signalen rondom het vervoer van en naar school

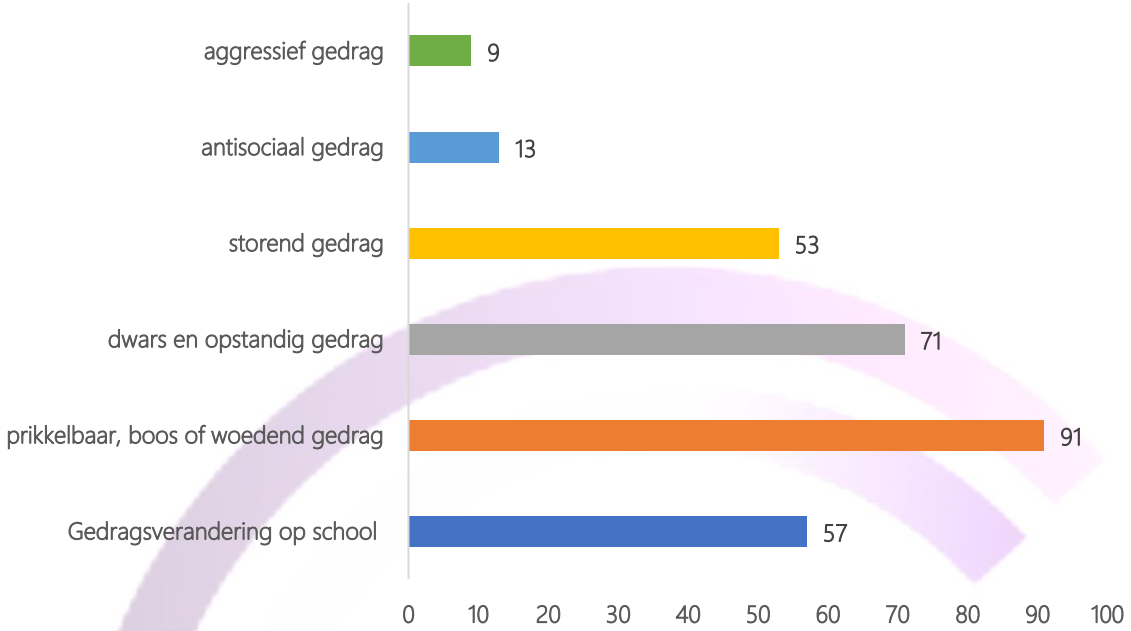
Vooral rond het speciaal onderwijs kunnen er nogal eens problemen ontstaan met het vervoer van en naar school. Soms regelen gemeenten alleen vervoer naar een dichterbij gelegen school, terwijl een andere school beter passend is voor het kind. Er zijn ook kinderen waarvoor de gemeente helemaal geen vervoer regelt, terwijl ze wel zijn aangewezen school die verder weg is, bijvoorbeeld omdat zij hoogbegaafd zijn. Daarmee is het lastig om naar een beter passende school te gaan als ouders niet de tijd en de middelen hebben voor het vervoer te zorgen.

Ook in de uitvoering gaat het niet altijd goed. Soms zit een kind in een taxibusje met meer kinderen dan het in de klas zit (dit kan oplopen tot wel 7 kinderen), terwijl het gevoelig is voor prikkels. Of de reistijd loopt op naar drie uur per dag. Of kunnen kinderen alleen van school naar huis gebracht en gehaald worden, en niet naar een BSO of een behandelcentrum. Zoals altijd wordt er ook in het vervoer van en naar school te veel vanuit regels en systemen gedacht, en te weinig vanuit het kind.

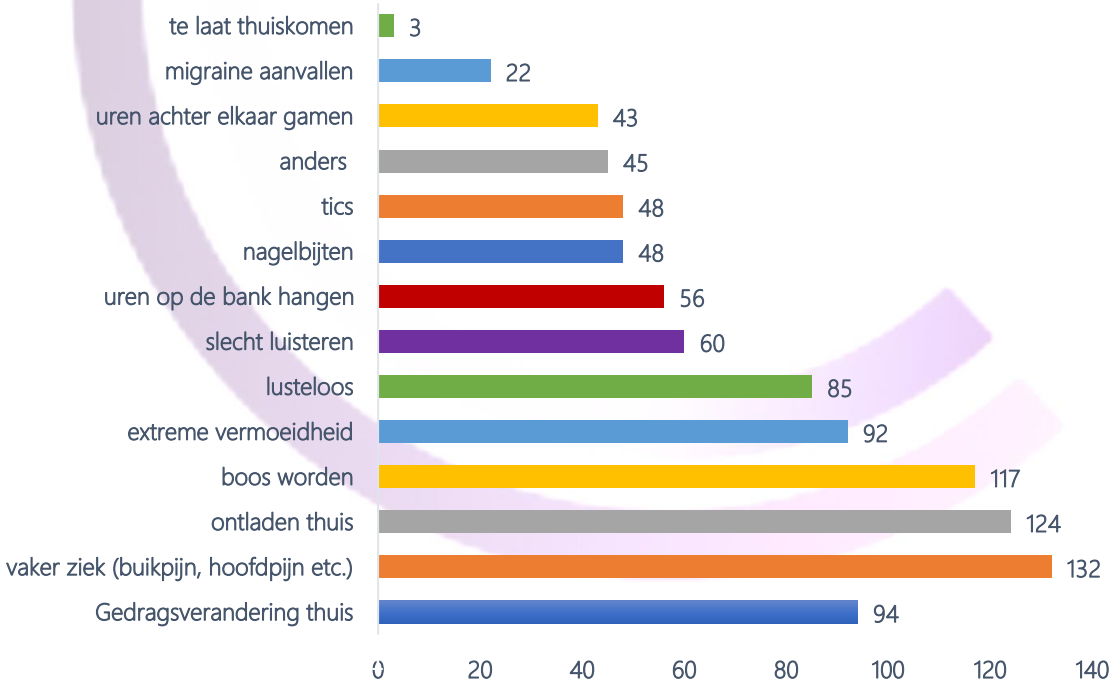
[2] https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/495/original/Zo_versterk_je_de_motivatie_van_leerlingen_op_school_-_een_set_behulpzame_handvatten.pdf?1511433627

Gedragsverandering op school

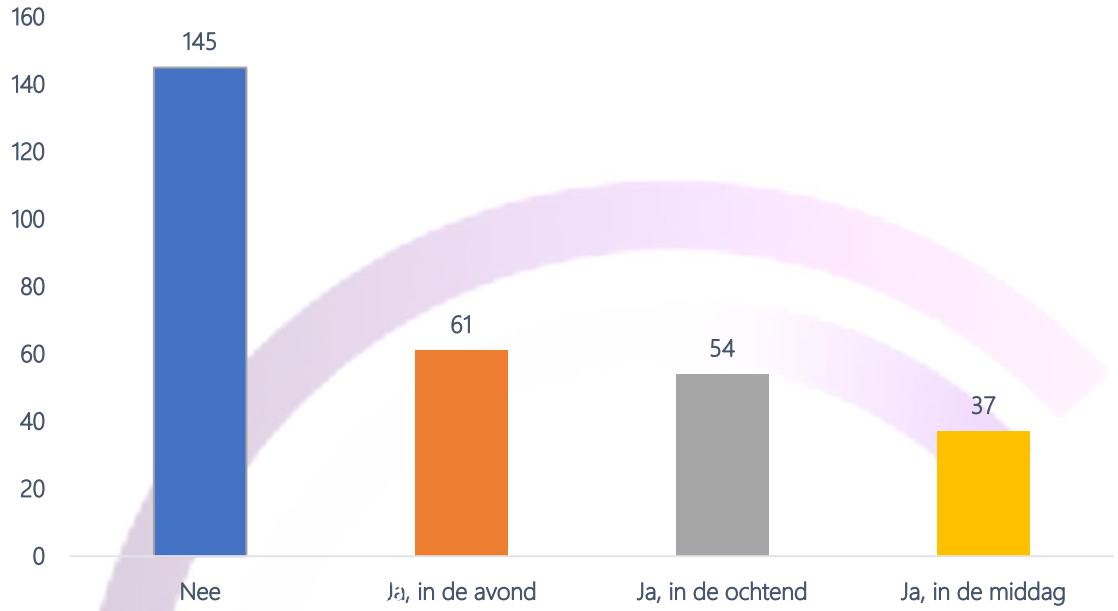

Voorbeelden van antisociaal gedrag; pesten, liegen, stelen en spijbelen
Voorbeelden van agressief gedrag; bedreigen, vechten en iemand tot seksuele handelingen dwingen.

Gedragsverandering thuis

4. Was dit gedrag gedurende de dag anders?

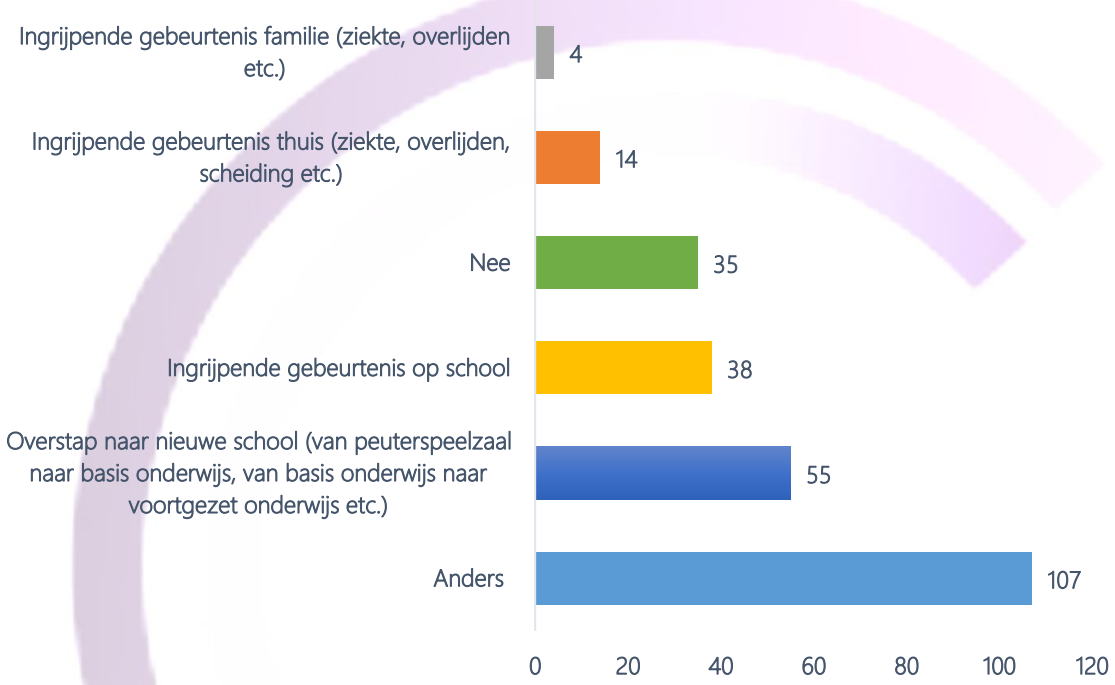
De overgrote meerderheid zegt dat het kind de hele dag lijdt onder de gevolgen van de mismatch met het schoolsysteem. Niet alleen het aanwezig zijn op school zorgt voor de verhoogde druk en spanning maar dit sijpelt door in de rest van hun dag. Eenmaal thuis is het lastig om de opgelopen spanning van je af te zetten of juist dan kun je je eindelijk laten gaan. De balans is echter zoek. Een bepaalde mate van stress hoort bij het leven. Kinderen hebben uitdagingen nodig om zich te ontwikkelen. Daarom moeten zij ook niet tegen alle vormen van stress worden beschermd. Maar als een kind teveel stress ervaart gedurende een langere tijd, dan is het schadelijk voor de gezondheid. 'Early life stress[3]' of teveel stress tijdens het opgroeien kan namelijk schade veroorzaken aan de hersenen en andere organen. Stress heeft dan gevolgen voor de stemming, de gedachten en het gedrag van het kind. Maar ook zorgt teveel stress voor een groot risico op gezondheidsklachten op latere leeftijd. Zoals een depressie, slaapproblemen, hart- en vaatklachten of overgewicht. Daarom is preventie van stress bij kinderen zo belangrijk. Dus hoe eerder ouders i.s.m. school de signalen gaan leren herkennen en daarop actie ondernemen hoe beter het is. Opnieuw kunt u de toelichting op deze antwoorden vinden in de bijlage.

[3] https://www.ncj.nl/themadossiers/earlylifestress/

5. Is er een voorval of aan te wijzen oorzaak aan deze verandering vooraf gegaan?

De laatste vraag uit ons onderzoek ging over of er een mogelijke 'trigger' was waardoor het gedrag van het kind dusdanig veranderde dat schoolgang steeds moeilijker maakte met soms zelf schooluitval en thuiszitten als gevolg.

Wat uit de toelichtingen vooral naar boven kwam, was dat veel scholen/leerkrachten toch echt wel moeite hebben met het aanpassen van het onderwijs als er sprake is van een diagnose of andere manier van leren.

6. Conclusie

Het Lerarencollectief, de eerste landelijke beroepsvereniging voor leraren in het primair onderwijs, heeft in 2020 via een enquête[4] onder leerkrachten gepeild hoe zij over het passend onderwijs dachten. Niet alleen lieten zij horen hoe zij passend onderwijs ervaren in de praktijk, maar ook hoe het nu verder moet.

'Hoe graag we ook willen en hoe hard we ook werken, passend onderwijs past niet'

De conclusie het onderzoek van het Lerarencollectief is feitelijk dat passend onderwijs nooit een eerlijke kans gekregen heeft. De basis op orde krijgen lukt niet met enkele accentverschuivingen binnen het huidige onderwijsstelsel. Om passend onderwijs vorm te geven moeten er ingrepen gedaan worden in het stelsel als geheel.

[4] https://lerarencollectief.nl/rapport-passend-onderwijs/

Wij van #TeamOnderwijsaffaire zijn het met die uitspraak helemaal eens. In de 7 jaar dat passend onderwijs nu loopt, is het aantal onderwijsuitvallers/thuiszitters elk jaar nog gestegen. Dat het kind zich maar dient te conformeren aan een systeem dat ziekmakend is, ondanks dat dit grote lichamelijke en psychische gevolgen heeft voor individuele kinderen en hun ouders, lijkt niet belangrijk genoeg op het onderwijsstelsel aan te passen: te beginnen met Leerrecht en de wettelijke middelen om scholen te dwingen tot het bieden van onderwijs dat past bij ieder kind. Of dit nu in het schoolgebouw is, thuis of op een andere locatie.

Bij het laatste onderdeel van dit onderzoek konden ouders nog een algemene opmerking maken. Veel ouders maakten daar gebruik van. Deze zijn zoals alle andere reacties te vinden in de bijlage van dit rapport.

Via deze weg willen we ook alle ouders bedanken die iedere keer opnieuw de moeite nemen om onze onderzoeken in te vullen. Door de grote aantallen reacties kunnen we ook echt laten zien dat deze onderwerpen breed leven onder ouders van onderwijsuitvallers/thuiszitters.

Namens alle ouders betrokken bij de 'Onderwijsaffaire',

Auteur:
Petra de Blok
#TeamOnderwijsaffaire

Eindredactie:
Sara Stegen